

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

Право на справедливий судовий розгляд є одним з основних громадянських і політичних прав, передбачених основними міжнародно-правовими документами, таких, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні питання і Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод. Стаття 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод є основою для визначення права на справедливий судовий розгляд в Конституції Сербії. Право на справедливий судовий розгляд безпосередньо закріплене у статтях 22 і 32 Конституції Сербії. Ці статті є суперечливими за змістом, що створює проблеми у правозастосуванні і диспути у середовищі юристів в Сербії.

Конституційна хартія Сербії та Чорногорії містить у ст. 16 положення про пріоритет міжнародного права над національним – ратифіковані міжнародні угоди і загальноприйняті норми міжнародного права мають перевагу над правовими нормами Сербії та Чорногорії і країн-членів міжнародних співтовариств, які ратифікували ці міжнародні угоди. Безпосередньо у ст. 10 Хартії вказано, що норми міжнародного договору про права людини, національних меншин і громадянські свободи, які мають силу на території Сербії та Чорногорії і безпосередньо застосовуються, мають перевагу над правовими нормами окремої країни. Безпосередня відповідальність країни за реалізацію і правовий захист прав і громадянських свобод людини передбачена у ст. 9 Хартії, в якій, зокрема, вказано, що країни-члени встановлюють, забезпечують і захищають права і свободи людини і національних меншин на своїй території. Досягнутий рівень прав і громадянських свобод людини і національних меншин не може бути нижче міжнародного рівня. Сербія і Чорногорія здійснює моніторинг за реалізацією прав і громадянських свобод людини і національних меншин і забезпечує їх захист у випадку, коли захист не забезпечується безпосередньо країнами-членами. Гарантії реалізації прав і свобод людини передбачені ст. 8 Хартії, яка є частиною Статуту Міжнародного кримінального трибуналу з колишньої Югославії (прийнятий резолюцією 827 від 25 травня 1993 р. Ради Безпеки ООН).

Конституція Сербії 2006 року містить набагато більше положень, якими закріплено пріоритет міжнародного права щодо національного. Зокрема, у ст. 6 Конституції вказано, що зовнішня політика Республіки Сербії ґрунтується на загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Загальноприйняті норми міжнародного права і ратифіковані міжнародні договори є складовою частиною законодавства Республіки Сербії і

безпосередньо застосовуються у цій країні. Ратифіковані міжнародні конвенції і договори повинні відповідати Конституції. Права людини і національних меншин гарантуються Конституцією і безпосередньо застосовуються (ст. 18 Конституції Республіки Сербії). Законом можуть бути передбачені особливості способів реалізації цих прав лише у випадку, коли це передбачено Конституцією, і у випадку, коли це необхідно для реалізації окремого права через його природу, при чому закон в жодному випадку не може впливати на суть гарантованого права. Положення про права людини і національних меншин тлумачаться на користь цінностей демократичного суспільства відповідно до чинних міжнародних стандартів прав людини і національних меншин, про що свідчить і практика міжнародних інституцій, які контролюють їх виконання.

Нормативне регулювання положення людини і громадянина в міжнародних судових розглядах, заснованих на універсальних гарантіях права на справедливий і публічний розгляд справи в розумний строк, незалежним і безстороннім судом. У судовій практиці право на справедливий судовий розгляд здійснюється через інших правових принципів, таких як: принцип встановлення вини, принцип індивідуальної кримінальної відповідальності, принцип презумпції невинуватості, принцип судовий розгляд протягом розумного строку, право на користування ефективними засобами правового захисту, принцип *non bis in idem*, заборона зворотної сили кримінального закону. Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Рекомендацію про незалежність, дієвість та роль суддів (R-94/12), і судових рішень Європейського суду з прав людини був створений прецедент застосування. Особливо слід відзначити судові рішення Ейрі проти Ірландії, Бенденун проти Франції, Брожічек проти Італії, Ельван Кан проти Австрії, Голдер проти Сполученого Королівства, Озтюрк проти Німеччини, Ван Мехелен та інші проти Нідерландів. Конституційний суд Сербії використовував судових рішень Європейського суду з прав людини для створення національного прецедентного права – Рішення суду Уж -792/2009 від 17 березня 2011 року.

Здійснення і захист принципу права на справедливий судовий розгляд у законодавстві Сербії залежить від балансу законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Найважливіше завдання уряду – створити національний механізм для здійснення і забезпечення справедливого судового розгляду. Це механізми відповідних міністерств та їх спеціалізованих послуг. Ступінь реалізації права на справедливий судовий розгляд у національному законодавстві та судовій практиці залежить від професійних і особистісних якостей громадян, які здійснюють виконавчу владу в державі.

Література

1. Бељански С., Међународни правни стандарди у кривичном поступку, Београд, 2001.
2. Ђурић А., Мотив у кривичном праву, Ниш, 2006.
3. Одлука о обавезама државних органа Републике Србије у остваривању надлежности Републике Србије као следбеника Државне заједнице Србија и Црна Гора, Службени гласник РС, број 48/2006.
4. Стојановић З., Међународно кривично право, шесто допуњено издање, Београд, 2008.
5. Web sait: <http://www.projuris.org/>

УДК 343.352 (043.2.)

Калужа Ю. З.,

Ягелонський університет, м. Краків, Польща

«НЕТВЕРЕЗІ ВЕЛОСИПЕДИСТИ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ПОЛЬЩІ

Протягом останніх років проблема так званих "нетверезих велосипедистів" було предметом новел, введених до Кримінального кодексу (далі – КК) та до КК про дрібні правопорушення. Кодекс про дрібні правопорушення Польщі 1971 р. передбачив у § 2 ст. 87 дрібне правопорушення, яке полягало у керуванні немеханічним транспортним засобом на дорозі у нетверезому стані та каралось покаранням у вигляді арешту до двох місяців або штрафу. Пояснення такого юридичного поняття з'явилося в законі про протидію алкоголізму 1982 р. Згідно з ним стан нетверезості наставав, коли концентрація алкоголю у крові перевищувала 0,5 проміле (‰).

До 2000 року їзда на велосипеді після вживання алкоголю незалежно від його концентрації у крові розглядалась як дрібне правопорушення. Новелою до КК було впроваджено поділ цього діяння на дрібне правопорушення, коли вміст алкоголю у крові дорівнював 0,2–0,5 ‰, та злочин при вмісті алкоголю у крові вище 0,5 ‰. Окрім більш суворого покарання для виконавців цього діяння та перекваліфікування його на злочин, було впроваджено обов'язкову заборону керування механічними або іншими видами транспортними засобами при їзді на велосипеді на публічній дорозі або в межах житлової зони. Законодавець, обґрунтовуючи вищезазначені зміни, як головну мету визначив потребу боротьби з керуванням у нетверезому стані механічними та іншими транспортними засобами. Особі, що їхала на велосипеді в нетверезому стані, загрожував не тільки штраф або позбавлення волі строком до одного року, але й заборона керувати засобами пересування.

Як свідчила статистика, більшість осіб, засуджених на цій підставі до умовного вироку, невдовзі знову вчиняло той самий злочин, що призводило